

Ekspertyza ornitologiczno-chiropterologiczna budynku Szkoły Podstawowej w Bukwałdzie (gm. Dywity)

Opracowanie powstało na potrzeby projektu pn. „Kompleksowa termomodernizacja budynków Szkoły Podstawowej w Bukwałdzie oraz Szkoły Podstawowej w Spręcowie” w ramach wniosku aplikacyjnego sporządzanego w ramach Programu „Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu” finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2014-2021.

Inwestor:
Gmina Dywity
ul. Olsztyńska 32
11-001 Dywity

Opracowanie:
mgr Sebastian Menderski
ul. Strzelca 23, Tomaszkowo
11-034 Stawiguda
Tel. 505 701 652
mender@o2.pl

Data i podpis

Tomaszkowo, lipiec 2020

1. Informacje wstępne

Niniejsze opracowanie powstało na potrzeby wykonania termomodernizacji budynku Szkoły Podstawowej w Bukwałdzie, Bukwałd 39, 11-001 Bukwałd (gmina Dywity, powiat olsztyński, woj. warmińsko-mazurskie). Zleceniodawcą prac jest Firma „CONSULTOR-MAX” Rudzki Mirosław, ul. Mickiewicza 4 lok. 218, 10-549 Olsztyn. Inwestorem termomodernizacji jest Gmina Dywity, ul. Olsztyńska 32, 11-001 Dywity.

Przedmiotem ekspertyzy było:

- a) wykonanie inwentaryzacji ptaków gnieźdzących się w budynku,
- b) wykonanie inwentaryzacji nietoperzy, wykorzystujących budynek jako miejsce rozrodu,
- c) opracowanie kompensacji przyrodniczej z tytułu utraty siedlisk lęgowych ptaków i miejsc rozrodu nietoperzy po wykonanej inwestycji.

Inwentaryzacja siedlisk ptaków i nietoperzy w przedmiotowym budynku została przeprowadzona na potrzeby ww. inwestycji jako element składowy dokumentacji niezbędny do wystąpienia o wydanie decyzji na wykonywanie czynności zabronionych w stosunku do gatunków zwierząt objętych ochroną w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie. Ponadto ekspertyza jest składową dokumentacją wniosku o dofinansowanie inwestycji w ramach projektu „Kompleksowa termomodernizacja budynków Szkoły Podstawowej w Bukwałdzie oraz Szkoły Podstawowej w Spręcowie” w ramach wniosku aplikacyjnego sporządzanego w ramach Programu „Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu” finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2014-2021.

Od wielu dziesięcioleci obserwuje się u ptaków i nietoperzy proces tzw. synurbizacji. Jest to proces dostosowania się zwierząt do warunków panujących w miastach. Budowle wznoszone przez człowieka stają się dla dzikich zwierząt miejscem gniazdowania, odpoczynku, żerowania czy zimowania. Dla niektórych gatunków ptaków (takich jak jerzyk) proces synurbizacji zaszedł tak daleko, że obecnie praktycznie cała populacja jest uzależniona od zabudowań ludzkich. Budynki posiadają bowiem szereg miejsc imitujących naturalne miejsca lęgowe np. szczeliny pod rynnami, otwory wentylacyjne, szczeliny dylatacyjne, przestrzenie pod dachówkami etc. Z biegiem czasu takich miejsc na budynkach przybywa np. pękające tynki czy butwiejące deskowanie pod rynnami, odsłaniają zwierzętom nowe przestrzenie. Niestety w ostatnich latach liczebność gatunków związanych z budynkami spada, czego przyczyną są

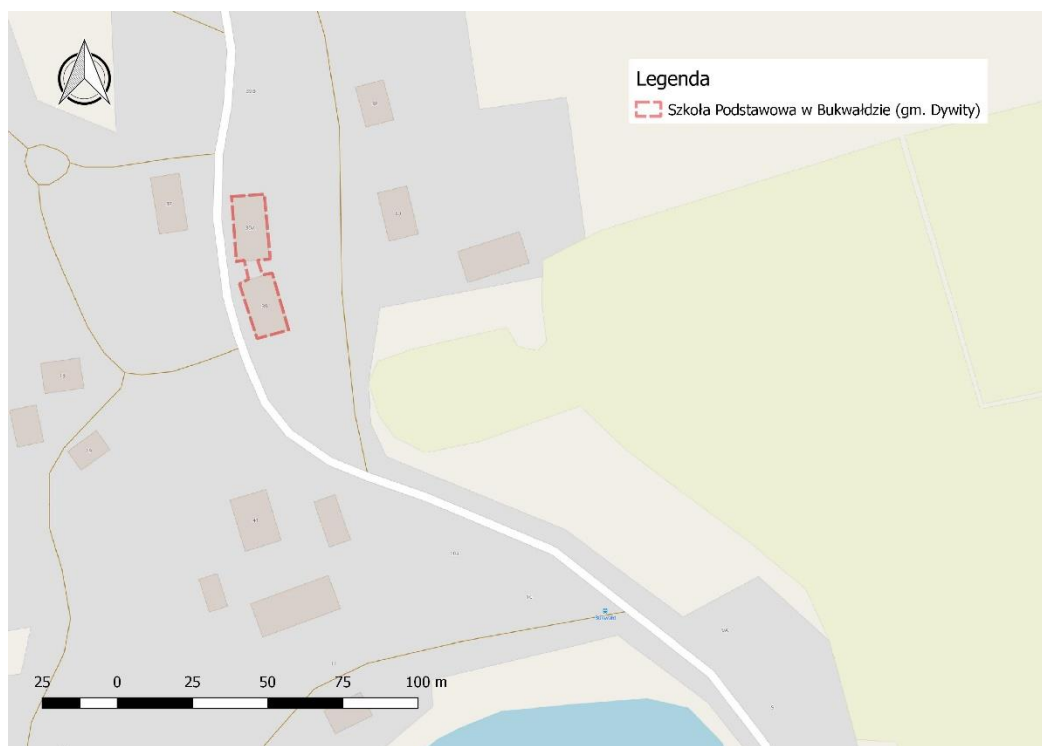
modernizację (głównie dotyczące ocieplenia elewacji). Z kolei nowoczesne budownictwo pozbawione jest zazwyczaj dogodnych miejsc do gniazdowania.

W związku z powyższym niniejsze opracowanie ma zapobiec wystąpieniu zaniku siedlisk ptaków i nietoperzy zasiedlających przedmiotowy budynek po przeprowadzonych pracach termomodernizacyjnych, poprzez określenie składu ilościowego i jakościowego ptaków i nietoperzy oraz przygotowanie propozycji działań kompensacyjnych.

2. Opis terenu i zakres prac budowlanych

Budynek Szkoły Podstawowej w Bukwałdzie (adres: Bukwałd 39, 11-001 Bukwałd) to budynek wolnostojący. Otoczenie budynku to zwarta zabudowa wsi Bukwałd. Zbudowany przed II wojną światową w technologii tradycyjnej, murowany z cegły pełnej. Po II wojnie światowej budynek rozbudowano. Dach wielospadowy z licznymi lukarnami. Pokrycie dachu dachówką ceramiczną tzw. esówką. Bryła budynku składa się z dwóch części, połączonych ze sobą łącznikiem. Budynek posiada 3 kondygnacje (piwnica, parter, użytkowe poddasze). Elewacja budynku w stanie dobrym z nielicznymi ubytkami. Pionowe rury spustowe przymocowane są do powierzchni ścian budynku, przez co brak jest szczelin między rurą a ścianą.

Mapa lokalizacji budynku Szkoły Podstawowej w Bukwałdzie.

Planowany zakres prac budowlanych mogących wpłynąć na siedliska ptaków i nietoperzy dotyczy przede wszystkim dachu i docieplenia ścian. Wymiana pokrycia dachowego, uszczelnienie dachu, wymiana zbutwiałych elementów konstrukcyjnych dachu, likwidacja szczelin w elewacji stanowi zagrożenie dla siedlisk ptaków i nietoperzy poprzez uniemożliwienie dostępu do miejsc gniazdowania i rozrodu.

Zamierzone prace w zakresie termomodernizacji energetycznej obiektu polegać będą na:

- a) Wzmocnieniu konstrukcji dachu poprzez wymianę elementów więźby dachowej oraz wymianę poszycia dachu na nowe dachówki ceramiczne wraz z wymianą obróbek blacharskich w obrębie stropodachu, rynien i rur spustowych oraz położeniem nowej instalacji odgromowej obiektu.
- b) Montażu instalacji paneli fotowoltaicznych posadowionej na połaciach dachowych budynku szkoły. Instalacja PV wyposażona będzie w optymalizatory mocy oraz inwerter.
- c) Przebudowa kominów wentylacyjnych w obrębie stropodachu, montaż w otworach kominów kratki stalowych.
- d) Dociepleniu ścian zewnętrznych budynku szkoły oraz łącznika obejmujące docieplenie elewacji zewnętrznych w systemie ETICS tj. wykonaniu elewacji budynku z warstwy izolacyjnej z płyt styropianowych, przymocowanych do podłoża za pomocą masy klejącej i łączników mechanicznych oraz wykończeniu tynkiem barwionym w masie.
- e) Dociepleniu oraz wykonaniu izolacji ścian fundamentowych budynku szkoły oraz łącznika

3. Metodyka

Opracowanie wykonano na podstawie jednej kontroli obiektu, przeprowadzonej w dniu 17.07.2020 r. Kontrola przeprowadzona była w godzinach wieczorno-nocnych. Zrezygnowano z kontroli porannej, gdyż druga połowa lipca to koniec sezonu lęgowego ptaków. Podczas kontroli zwracano uwagę na obecność zakamarków i szczelin konstrukcji w poszukiwaniu gniazd lub ich pozostałości, odchodów oraz innych śladów obecności ptaków i nietoperzy. Kontrola miała na celu zinventaryzowanie starych gniazd, zajmowanych przez ptaki czy nietoperze szczelin i wnęk. Kontrola wieczorno-nocna nastawiona była głównie na inwentaryzację siedlisk jerzyków oraz nietoperzy. Wykorzystano zalecenia zawarte w opracowaniu Zyskowskiego i Zielińskiej 2014 „Przewodnik do inwentaryzacji oraz ochrony ptaków i nietoperzy związanych z budynkami”.

4. Wyniki

Budynek nie posiada otworów wentylacyjnych w ścianach budynku. Brak jest szczelin dylatacyjnych. Ściany w dobrym stanie technicznym z nielicznymi ubytkami. Dach z licznymi siedliskami ptaków (liczne szczeliny i wnęki). Podczas przeprowadzonych kontroli zinwentaryzowano siedliska ptaków:

- **jerzyk (*Apus apus*) – 1 gniazdo**. Gniazdo znajduje się w szczelinie między ścianą na dachu w elewacji północnej – fot. 3-4.

- **mazurek (*Passer montanus*) /wróbel (*Passer domesticus*) – 7 gniazd**. Gniazda znajdują się pod dachówkami po stronie wschodniej budynku. Nie da się określić dokładnie gatunku z uwagi na podobieństwo materiału gniazdowego między mazurkiem a wróblem – fot. 6.

- **pliszka siwa (*Motacilla alba*) – 1 para**. Zaobserwowano 1 młodą pliszkę siwą, co może sugerować gniazdowanie tego gatunku w dachu budynku, jednak gniazda nie odnaleziono z uwagi na okres w jakim przeprowadzono kontrolę (brak karmienia młodych) – fot. 13.

Wymienione gatunki są objęte całkowitą ochroną gatunkową (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016 r. poz. 2183). Przedmiotowe rozporządzenie wprowadza w stosunku do ptaków między innymi następujące zakazy:

- umyślnego zabijania;
- umyślnego okaleczania lub chwytania; niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania;
- niszczenia, usuwania lub uszkodzania zimowisk lub innych schronień;
- umyślnego uniemożliwiania dostępu do schronień;
- umyślnego przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca.
- umyślnego płoszenia lub niepokojenia.

Nie stwierdzono miejsc rozrodu nietoperzy. Podczas kontroli nie stwierdzono nietoperzy wylatujących z budynku.

5. Zalecenia kompensacyjne

W związku ze stwierdzeniem w budynku siedlisk gatunków chronionych (ptaków) w miejscach planowanych do remontu, należy przed rozpoczęciem prac budowlanych uzyskać zgodę Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie na zniszczenie siedlisk gatunków chronionych tj. 1 pary jerzyków (*Apus apus*), 7 pary mazurków (*Passer montanus*)/wróbli (*Passer domesticus*) oraz 1 pary pliszek siwych (*Motacilla alba*).

Termomodernizację należy przeprowadzić poza sezonem lęgowym, po wyprowadzeniu lęgów przez ptaki (tj. wrzesień – luty). W tym okresie możliwość wyrządzenia szkody w stosunku do gatunków chronionych ptaków jest minimalna.

W przypadku konieczności realizacji prac w sezonie lęgowym (tj. od marca do sierpnia), dla zminimalizowania negatywnego oddziaływania należy:

- prace remontowe prowadzić pod nadzorem przyrodnika, do którego przede wszystkim należeć będzie:
 1. wskazanie miejsc i sposobów wykonania zabezpieczeń potencjalnych miejsc lęgowych i miejsc rozrodu,
 2. kontrola terminu i jakości wykonania zabezpieczeń miejsc lęgowych i miejsc rozrodu,
 3. bieżąca (w trakcie prowadzenia prac) kontrola zajęcia budynku przez ptaki i nietoperze. W przypadku stwierdzenia lęgów ptaków lub miejsc rozrodu nietoperzy w trakcie prowadzenia prac, prace powinny zostać przerwane do czasu opuszczenia budynku przez pisklęta i nietoperze. Dopuszcza się kontynuację prac w miejscach budynku, które nie będą zakłócały lęgu i rozrodu – np. na innych elewacjach. Możliwość kontynuacji prac w trakcie trwania lęgu i rozrodu będzie uzależniona od oceny prowadzącego nadzór,
 4. wskazanie sposobu i miejsca instalacji budek lęgowych (w ramach kompensacji) oraz kontrola wykonania tych prac.
- przed rozpoczęciem zasadniczych prac remontowych oraz przed rozpoczęciem sezonu lęgowego ptaków i okresu rozrodczego nietoperzy należy zabezpieczyć wszystkie potencjalne miejsca lęgowe (szczeliny) przed zajęciem przez ptaki i nietoperze (by uniknąć замуrowania gniazd i kolonii rozrodczych w trakcie prac). Można w tym celu stosować zaprawę murarską lub siatkę.
- rusztowania należy od zewnątrz zabezpieczyć siatką ochronną.

Realizacja prac w sezonie lęgowym spowoduje ograniczenie dostępu ptaków do miejsc lęgowych.

W związku z realizacją wnioskowanych czynności, w odniesieniu do lokalnych populacji gatunków ptaków chronionych, nastąpi uszczuplenie puli wykorzystywanych przez nie siedlisk lęgowych. W związku z tym iż gatunki, których dotyczy wniosek należą do licznych i pospolitych w regionie i kraju, a w ramach rekompensaty zaplanowano instalację schronień zastępczych, realizacja inwestycji nie będzie stwarzać zagrożenia dla stanu zachowania lokalnych populacji gatunków ptaków chronionych.

Jako działanie kompensacyjne dla budynku Szkoły Podstawowej w Bukwałdzie proponuje się:

- **montaż 1 budki trocinobetonowej dla jerzyków** – w zamian za zniszczenie 1 siedliska lęgowego jerzyków proponuje się montaż podtynkowy 1 budki typu J. Montaż podtynkowy budki trocinobetonowej zapewni trwałość wykonanej kompensacji. Ważne jest, aby budkę zamontować dokładnie w miejscu gniazdowania jerzyków.

- **montaż 8 dachówek wentylujących w dachu budynku** - w zamian za zniszczenie siedlisk lęgowych 7 par mazurków/wróbli oraz 1 pary pliszek siwych proponuje się montaż 8 dachówek wentylujących. Dzięki temu przestrzeń, w której do tej pory gniazdowały ptaki zostanie im ponownie udostępniona. Istotne jest, aby nie montować osłon/siatek przeciwko ptakom w dachówce wentylującej a jeśli dachówka posiada fabryczne zabezpieczenia przeciw ptakom, należy je usunąć przed montażem dachówek. Dachówkę należy zamontować pod nadzorem ornitologa.

6. Dokumentacja zdjęciowa

Fot. 1. Elewacja zachodnia budynku.

Fot.2. Elewacja zachodnia budynku.

Fot.3. Elewacja północna budynku.

Fot.3. Elewacja północna i wschodnia budynku z zaznaczonym miejscem gniazdowania języków.

Fot.4. Miejsce gniazdowania jerzyków w elewacji północnej.

Fot.5. Elewacja wschodnia budynku.

Fot.6. Elewacja wschodnia z zaznaczonymi miejscami gniazdowania mazurków/wróbli.

Fot.7. Materiał gniazdowy pod dachówkami (za wróblówką) mazurków/wróbli.

Fot.8. Materiał gniazdowy pod dachówkami (za wróblówką) mazurków/wróbli.

Fot.9. Materiał gniazdowy pod dachówkami (za wróblówką) mazurków/wróbli.

Fot.10. Materiał gniazdowy pod dachówkami (za wróblówką) mazurków/wróbli.

Fot.11. Materiał gniazdowy pod dachówkami (za wróblówką) mazurków/wróbli.

Fot.12. Materiał gniazdowy pod dachówkami (za wróblówką) mazurków/wróbli.

Fot.13. Młoda pliszka siwa.